

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
İNSAN VE TOPLUMBİLİMLERİ FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Çağdaş Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi II	TDE142	2	2 + 0	2,0	Seçmeli
Birim Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı - Lisans (Ders, ileri düzey teorik anlatımlar ile karşılaştırmalı uygulamaların birlikte yürütüldüğü bir yöntemle verilir. Öğrenciler, her hafta belirli lehçelere ait ses olaylarını derinlemesine inceleyerek, örnek metin çözümlemeleri ve fonolojik analizler yapar. Derste hem öğretim elemanının anlatımı hem de öğrenci sunumlarıyla etkileşimli bir ortam oluşturulur; ses denkliklerinin tarihsel temelleri, kronolojik değişim süreçleri ve bölgesel farklılıklar grup çalışmaları, metin incelemeleri ve sınıf içi tartışmalarla pekiştirilir.)				
Amaç	Bu dersin amacı, çağdaş Türk lehçelerinin ses bilgilisel özelliklerini ileri düzeyde karşılaştırmalı olarak ele alarak, öğrencilerin ses değişimleri, lehçelere özgü fonolojik kurallar, tarihi ses süreçleri ve lehçeler arası ses evrimleri konularında derinlemesine bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır. Öğrencilere, farklı Türk lehçelerindeki özgün ses olgularını analiz etme, ses değişimlerini tarihsel bağlamda değerlendirme ve bilimsel karşılaştırmalar yapma becerisi kazandırmak hedeflenmektedir.				
Ders İçeriği	Bu ders, çağdaş Türk lehçelerinin ses bilgilisel yapılarını ileri düzeyde karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlar. Ders kapsamında, lehçelere özgü ses olayları (özellikle nadir ve ayırt edici özellikler), tarihî Türkçeden çağdaş lehçelere uzanan ses değişimleri, fonolojik dizgelerin evrimi ve bölgesel varyasyonlar ele alınır. Ayrıca, lehçeler arası ses denkliklerinin tarihsel arka planı, ses olaylarının morfolojik ve sentaktik yapıya etkisi ile lehçelere özgü fonolojik kurallar detaylı olarak analiz edilir. Öğrenciler, fonetik transkripsiyon sistemlerini kullanarak metinler üzerinde uygulamalı çözümlemeler gerçekleştirir; Kıpçak, Oğuz, Karluk ve Sibirya grubu lehçeleri arasında ses yapısı temelli karşılaştırmalar yapar.				
Ders Kaynakları	Johanson, Lars, Ergin, Muharrem , Ercilasun, Ahmet Bican , Aksan, Doğan, Csató, Éva Á & Johanson, Lars (Eds.), Özkan, Mustafa, Baskakov, N. A, Caferoğlu, Ahmet				

Hafta	Konu
1	Çağdaş Türk lehçelerinde ileri düzey ses bilgisi çalışmalarına genel bir giriş yapılır ve I. dönem bilgileri kısaca gözden geçirilir.
2	Tarihî Türkçeden çağdaş lehçelere ses değişimlerinin genel eğilimleri incelenir.
3	Ünlü sistemlerindeki tarihî gelişmeler ve lehçelere göre farklılaşma örnekleri ele alınır.
4	Ünsüz sistemlerindeki evrimsel süreçler ve bölgesel ses değişimleri karşılaştırılır.
5	Lehçelere özgü ünlü türemesi, düşmesi, yuvarlaklaşma gibi özel ses olayları derinlemesine analiz edilir.
6	Ünsüz benzeşmesi, sertleşme, yumuşama ve ötümlülük süreçleri lehçeler arası farklarla karşılaştırılır.
7	Ses olaylarının morfolojik yapıları etkisi örneklerle değerlendirilir.
8	Ara Sınav
9	Oğuz grubu ile Kıpçak grubu lehçeleri arasında ses denklikleri tarihsel bağlamda incelenir.
10	Karluk lehçeleri ile Oğuz ve Kıpçak grupları arasındaki ses farkları analiz edilir.
11	Sibirya ve Halaç grubu gibi periferik lehçelerdeki özgün ses özellikleri tanıtılır.
12	Fonolojik kuralların lehçelere göre değişimi ve bu kuralların tarihsel temelleri tartışılır.
13	Derleme metinlerinden alınan örneklerle ileri düzey karşılaştırmalı ses çözümlemeleri yapılır.
14	Öğrenci sunumları eşliğinde karşılaştırmalı ses bilgilisel incelemeler sınıf ortamında değerlendirilir.
15	Dönem genel olarak tekrar edilir ve öğrencilerin projeleri veya uygulamalı analizleri üzerinden değerlendirme yapılır.
16	Final Sınavı

Program Çıktıları	
1	Türk edebiyatı ve edebiyat tarihi, Türk lehçeleri-alfabeleri Türkiye Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ve yazılı (Eski ve Yeni Türk Edebiyatı) ve sözlü (anonim edebiyat, âşık edebiyatı, tekke tasavvuf edebiyatı) edebi geleneklerle ilgili ileri düzeyde, güncel teorik ve uygulamalı bilgilerine sahiptir.
2	Disiplinler arası bir farkındalıkla alanıyla ilgili akademik araştırmalar gerçekleştirir.
3	Türk Dili ve Edebiyatı Programında kullanılan ve güncel bilgileri içeren ders materyallerini, araştırma metodlarını, bilgi ve teorilerini; eğitim-öğretim, araştırma ve kamusal hizmet alanlarında uygular
4	Alanı ile ilgili uygulamalarda karşılaşılan ve öngörülemeyen karmaşık faaliyetlerin yürütülmesinde bireysel veya ekip üyesi olarak sorumluluk alır.
5	Alanı ile ilgili edindiği bilgi ve becerileri sosyal/kültürel/ekonomik katma değeri olan düşünceye/yaklaşım/ürüne dönüştürülmesi hususunda sorumluluk alır.
6	Alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirir.
7	Öğrenme gereksinimlerini belirleyerek öğrenme hedefleri doğrultusunda kendisinin ve sorumluluğu altındaki kişilerin performanslarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri planlar ve yönetir
8	Eğitimi boyunca edindiği bilgi ve becerilerle yaşam boyu öğrenmeye yönelik bir motivasyon ve tutum geliştirir.
9	Alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşır.
10	Alan ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirebilme, düşünceleri ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarır
11	Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenler ve bunları uygular.
12	Alanıyla ilgili yaptığı araştırmalarda bilgi ve bilişim teknolojilerini etkili bir şekilde kullanır.
13	Alan ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder.
14	Türk kültürü, dili ve edebiyatıyla ilgili güncel problemlere bireysel çalışmaları veya bir ekibin üyesi olarak çözümler üretir ve ürettiği çözümleri alan uzmanlarla paylaşır.
15	Eleştirel düşünme, akademik yazım ve sunum konularında temel becerilere sahiptir

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)

Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14	PÇ 15
Öğrenci, çağdaş Türk lehçelerindeki ileri düzey ses bilgisel özellikleri analiz eder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarihî Türkçeden günümüze uzanan ses değişim süreçlerini yorumlar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lehçeler arası ses denkliklerini tarihsel ve coğrafi bağlamda değerlendirir.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ünlü ve ünsüzlerdeki özgün değişimleri bilimsel terimlerle açıklar.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lehçelere özgü fonolojik kuralları tanıır ve sistematik olarak sınıflandırır.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ortalama Değer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

<https://ebs.bilecik.edu.tr/pdf/dersbilgigetir/429366>